

Закінчення іменників чоловічого роду II відміни в родовому відмінку. Відмінкові закінчення іменників з конкретним та абстрактним значенням. Паралельні закінчення іменників чоловічого роду в давальному, знахідному, місцевому відмінках однини і множини

Відміни іменників

I відміна	II відміна	III відміна	IV відміна
Чол. р., Жін. р., Спільн. р. <u>Закінчення</u> <u>-а (-я)</u>	Чол. р. <u>Закінчення</u> нульове або -о Сер. р. <u>Закінчення</u> -е, -а (-я)	Жін. р. <u>Закінчення</u> нульове, а також іменник мати	Сер. р. <u>Закінчення</u> -а (-я), за відмінювання з'являються суф. -ат- (-ят-), -ен-
Школа, Ілля, нероба	Поріг, батько, море, знання	Вірність, сіль, осінь	Теля, курча, плем'я

Алгоритм визначення відміни іменників

Якого роду іменник?

Групи іменників II відміни

тверда

ОСНОВА НА
ТВЕРДИЙ
НЕШИПЛЯЧИЙ
ПРИГОЛОСНИЙ,
КРІМ
СЕРЕДНЬОГО
РОДУ НА -Е

сестра, книга

м'яка

1) основа на м'який
приголосний;
2) середній рід на
-е, крім основи на
шиплячий;
3) середній рід на
-я (у т.ч. основа на
шиплячий)

місяць, сонце

мішана

ОСНОВА НА
ШИПЛЯЧИЙ
ПРИГОЛОСНИЙ,
КРІМ
СЕРЕДНЬОГО
РОДУ НА -Я

кущ, плече

Відмінювання іменників II відміни в однині

ТВЕРДА ГРУПА: основа на твердий нешиплячий приголосний, крім середнього роду на —е.

Відмінок	Тверда група		
Н.	батько	двір	сито
Р.	батька	двора, -у	сита
Д.	батькові, -у	двору, -ові	ситу
З.	батька	двір	сито
О.	батьком	двором	ситом
М.	на батькові, -у	у дворі	у ситі
Кл.	батьку	дворе	сито

Відмінювання іменників II відміни в однині

М'ЯКА ГРУПА:

- ☐ основа на м'який приголосний (місяць, звичай);
- ☐ середній рід на –е, крім основи на шиплячий: (поле, сонце);
- ☐ середній рід на –я , у тому числі основа на шиплячий (коріння, обличчя)

Відмінок

М'яка група

Н.	край	писар	море
Р.	краю	писаря	моря
Д.	краю, -єві	писареві, -ю	морю
З.	край	писаря	море
О.	краєм	писарем	морем
М.	у краї, -ю	на писареві, -ю	на морі
Кл.	краю	писарю	море

Відмінювання іменників II відміни в однині

МІШАНА ГРУПА: основа на шиплячий приголосний, крім середнього роду на –я.

Відмінок	Мішана група		
Н.	дощ	школяр	плече
Р.	дощу	школяра	плеча
Д.	дощу, -еві	школяреві, -у	плечу
З.	дощ	школяра	плече
О.	дощем	школярем	плечем
М.	на дощі, -у	на школяреві, -у	на плечі
Кл.	дощу	школяре	плече

Правопис окремих відмінкових закінчень іменників II відміни (ОДНИНА)

ВІДМІНО К	ЗАКІНЧЕ ННЯ	ІМЕННИКИ	ПРИКЛАДИ
даваль- ний	-ові	твердої групи	<i>синові</i>
	-еві (-єві)	м'якої і мішаної груп	<i>велетневі, сторожеві</i>
орудний	-ом	твердої групи	<i>майстром, мостом</i>
	-ем (-єм)	м'якої та мішаної груп	<i>конем, прізвищем</i>
кличний	-у	твердої групи із суфіксами - ик-, -к-, -ек-, -ок-	<i>лебедику, синку</i>
		іншомовні імена на г,к,х	<i>Жаку</i>
		частково мішаної групи, крім основи на -ж-, -р-	<i>товаришу</i>

Правопис окремих відмінкових закінчень іменників II відміни (ОДНИНА)

ВІДМІНО К	ЗАКІ НЧЕ ННЯ	ІМЕННИКИ	ПРИКЛАДИ
кличний	-ю	м'якої групи (більшість)	<i>учителю</i>
	-е	безсуфіксні твердої групи	<i>Брате</i>
		м'якої групи із суфіксом -ець	<i>Але: сину, тату, діду</i> <i>Молодче,</i> <i>Але: бійцю, знавцю,</i> <i>мудрецю, борцю,</i> <i>добровольцю</i>
		мішаної групи (більшість)	<i>школяре</i>

УВАГА! У Д.в. однини можливі варіанти
закінчення **–ові, -еві (-єві)** та **–у (-ю)**,
але в назвах істот перевагу надаємо
закінченню **-ові,-еві (-єві):**
учителеві (учителю),
Тарасові (Тарасу).

Відмінювання іменників II відміни у множині

.	Відмінок	ТВЕРДА ГРУПА		
	Н.	батьки	двори	сита
	Р.	батьків	дворів	сит
	Д.	батькам	дворам	сिताм
	З.	батьків	двори	сита
	О.	батьками	дворами	ситами
	М.	при батьках	у дворах	у ситах
	Кл.	батьки	двори	сита

Відмінювання іменників II відміни у множині

Відмінок

М'ЯКА ГРУПА

Н.	краї	писарі	моря
Р.	країв	писарів	морів
Д.	краям	писарям	морям
З.	краї	писарів	моря
О.	краями	писарями	морями
М.	у краях	у писарях	на морях
Кл.	краї	писарі	моря

Відмінювання іменників II відміни у множині

Відмінок

МІШАНА ГРУПА

Н.	дощі	школярі	плечі
Р.	дощів	школярів	плечей, пліч
Д.	дощам	школярам	плечам
З.	дощі	школярів	плечі
О.	дощами	школярами	плечима
М.	на дощах	при школярах	на плечах
Кл.	дощі	школярі	плечі

Правопис окремих відмінкових закінчень іменників II відміни (МНОЖИНА)

ВІДМІНО К	ЗАКІНЧЕ ННЯ	ІМЕННИКИ	ПРИКЛАД И
Родовий	нульове	середнього роду (більшість)	<i>узбіч</i>
		чоловічого роду, які втрачають суфікс –ин, що мали в однині	<i>Селян</i> <i>(селянин – селяни)</i>
	-ів	чоловічого роду, які зберігають суфікс –ин	<i>Грузинів</i> <i>(грузин – грузини)</i>
		чоловічого роду, які взагалі суфікс –ин- не мали	<i>готелів</i>

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ! Коней, гостей, плечей (і пліч), очей (Р.в. мн); плечима, очима (Ор.в.мн.)

Групи іменників II відміни -р

Якщо іменник за якоюсь ознакою не належить до мішаної групи, то він належить до твердої групи або м'якої (визначаємо за закінченнями в певних відмінках)

ЗАКІНЧЕННЯ	Н.в.мн.	Р.в.одн.	
	-и	-а, -у	→
	-і	-я	→

ТВЕРДА ГРУПА:
директор (директори, директора)

М'ЯКА ГРУПА:
лікар (лікарі, лікаря)

УВАГА!

- Іменники **комар, снігур, звір** належать до твердої групи, хоча в Н.в.мн. мають закінчення **—і**
- Іменники **Ігор, Лазар, якір, хабар, кучер** (про волосся) належать до м'якої групи.

Закінчення -а (-я), -у (-ю) в іменниках чоловічого роду однини II відміни

Закінчення -а (-я)	Закінчення -у- (-ю)
Істоти, персоніфіковані предмети: <i>учителя, ведмедя, Діда Мороза</i>	Збірні поняття: <i>ансамблю, народу, полку, класу, саду, парку</i>
Чітко окреслені предмети, що піддаються лічбі: <i>олівця, малюнка, цвяха, портфеля, блокнота</i>	Абстрактні поняття, процеси, стани, властивості: <i>екзамену, спорту, грипу, експорту, конфлікту.</i> В и н я т к и: <i>ривка, стрибка, стусана</i>

Закінчення -а (-я), -у (-ю) в іменниках чоловічого роду однини II відміни

Закінчення -а (-я)	Закінчення -у- (-ю)
Назви населених пунктів: <i>Бердянська, Луцька, Львова Галича.</i> В и н я т к и: <i>Кривого Рогу, Зеленого Гаю</i> (складені назви)	Назви територій, країн: <i>Донбасу, Іраку, Криму, Афганістану</i>

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! Закінчення **-а (-я)** та **-у (-ю)** має розрізнювальну функцію в деяких іменників:

Алжира, Рима, Туніса (місто) і Алжиру, Риму, Тунісу (країна), Нью-Йорка (місто) – Нью-Йорку (штат).

Закінчення -а (-я), -у (-ю) в іменниках чоловічого роду однини II відміни

Закінчення -а (-я)	Закінчення -у- (-ю)
Назви дерев: <i>клена, бука, ясена</i>	Назви кущів, трав'янистих рослин: <i>барвінку, очерету, жасмину, любистку, звіробою</i>
Терміни геометричні, фізичні, лінгвістичні, математичні, переважно українського походження: <i>атома, кута, ромба, відмінка, префікса</i> . В и н я т к и: <i>виду, роду, синтаксису, складу, способу</i>	Терміни іншомовного походження, що означають фізичні й хімічні процеси, а також літературознавчі: <i>аналізу, синтезу, альманаху, романтизму, імпульсу, ферменту, епосу, модернізму</i>

Закінчення -а (-я), -у (-ю) в іменниках чоловічого роду однини II відміни

Закінчення -а (-я)	Закінчення -у- (-ю)
Назви річок, водних об'єктів, наголос у яких падає на закінчення: <i>Дінця, Дніпра, Іртиша</i>	Назви річок, озер з ненаголошеним закінченням: <i>Дунаю, Дону, Байкалу, Рейну</i>
Назви будівель з наголосом на закінченні: <i>гаража, млина, бліндажа</i>	Назви будівель з наголосом на основі, а також частин їх: <i>заводу, палацу, вокзалу, даху, коридору</i>
Міри довжини, ваги, часу; місяці, дні тижня, грошові одиниці: <i>кілометра, кілограма, вівторка, долара, тижня</i>	Назви речовин, матеріалів: <i>азоту, граніту, цукру, гіпсу, цементу</i>

Закінчення -а (-я) мають іменники, що означають:

- назви машин та їхніх деталей (*дизеля, винта, мопеда, мотора*);
- назви частин тіла, органів (*хребта, нігтя, шлунка, мозоля, але мозку, попереку, стравоходу*).

Закінчення -у (-ю) мають іменники, що означають:

- назви установ, закладів, організацій (*комітету, університету, парламенту*);
- явища природи, стихії (*інею, холоду, граду, землетрусу, вогню*);
- назви ігор, танців (*вальсу, краков'яку, футболу, тенісу, але гонака, козачка*);
- складні слова (*рукопису, родоводу, зорепаду*).

Нове в правописі!

Назви віртуальних(соціальних та ін) мереж мають
закінчення —у (-ю):

інстаграму, телеграму, фейсбуку, ютубу і под.

У знахідному відмінку II відміни форма іменників чоловічого роду, що означають назви істот, переважно збігається з формою **родового** відмінка, а неістот – **називного**.

Іменники III відміни
на групи **НЕ ПОДІЛЯЮТЬСЯ**, тому
відмінкові закінчення в них однакові
незалежно від кінцевого приголосного
ОСНОВИ.

Відмінювання іменників III відміни

Відміно
к

Одн.

Мн.

Н.	галузь	вість	галузі	вісті
Р.	галузі	вісті,-и	галузей	вістей
Д.	галузі	вісті	галузям	вістям
З.	галузь	вість	галузі	вісті
О.	галуззю	вістю	галузями	вістями
М.	в галузі	у вісті	у галузях	у вістях
Кл.	галузе	вісте	галузі	вісті

НОВЕ В ПРАВОПИСІ

Р.в.

Іменники на -ть після приголосного, а також слова кров, любов, осінь у родовому відмінку однини можуть набувати закінчення-И

гідності
незалежності
смерті
честі
хоробрості
любові

гідности
незалежности
смерти
чести
хоробрости
любви

Дослідження-порівняння

Дослідіть, чи однаково писатимуться подані пари іменників у формі орудного відмінка однини. Свою думку обґрунтуйте за допомогою орфографічних правил.

**Галузь – область. Паморозь – ожеледь.
Більшість – безліч. Більшість – меншість.
Печаль – радість. Здобич – велич.
Карусель – карамель.**

З'ясуйте, які логічні зв'язки властиві поданим парам слів.

О. в.

основи іменників
закінчуються
збігом двох
приголосних,
перед
закінченням -ю

основа іменника
закінчується
одним
приголосним
(крім губних та р)

основа іменника
закінчується на
губний
приголосний
або на р

**ВІДСУТНЄ
ПОДОВЖЕННЯ**

**НАЯВНЕ
ПОДОВЖЕННЯ**

**ПИШЕТЬСЯ
АПОСТРОФ**

*жовчу,
радістю,
смертю,
фальшю*

*ніччю,
сіллю,
тінню,
розкішшю*

*кров'ю, любов'
ю, верф'ю,
матір'ю*

Нескладне ЗНО

1. Однакове закінчення в орудному відмінку однини матимуть усі слова в рядку

А посуха, душа, повага, миша

Б книжка, неділя, круча, м'ята

В проща, сотня, вишня, Олена

Г Франція, новина, оселя, мрія

Д тополя, легеня, пуща, стаття

Нескладне ЗНО

2. Закінчення -у (-ю) у формі родового відмінка мають усі іменники в рядку

А Крим, зошит, театр

Б Байкал, університет, понеділок

В продукт, характер, сік

Г Тернопіль, вид, вишняк

Д ромб, Казахстан, президент

Нескладне ЗНО

3. Позначте рядок, у якому всі іменники у формі родового відмінка однини мають закінчення -у(-ю):

А секція баскетбол.., художнього гуртк.., задум.. твору;

Б високого звук.., стовпчик барометр.., запашного бузк..;

В номери концерт.., білого мармур.., держави Ліван..;

Г наслідки землетрус.., сучасного метрополітен.., хвилі Дінц..;

Д атмосферного тиск.., сектор.. цирку, літературного музе.. .

Нескладне ЗНО

4. Закінчення -а у формі родового відмінка мають усі іменники в рядку

А Крим, Львів, Миргород

Б десяток, нарцис, маневр

В Харків, вольт, язик

Г фонтан, кір, займенник

Д квартал, табун, хліб

Нескладне ЗНО

5. Закінчення -а(я) у формі родового відмінка однини мають усі іменники в рядку

А вівторок, параграф, луг, Ужгород

Б гектар, автомобіль, характер, ясен

В Дніпро, квадрат, шлунок, Кривий Ріг

Г четвер, мільйон, вік, Тернопіль

Д бюлетень, суглоб, Куліш, млин

Нескладне ЗНО

6.Позначте рядки, у яких усі іменники у формі родового відмінка однини мають закінчення -а (-я):

- 1 зупинка трамва.., не вистачає кілограм.., виписав із підручник..
- 2 прибув з Єгипт.., не поставив апостроф.., основи світогляд..
- 3 літр бензин.., приміщення театр.., не було прапор..
- 4 з останнього вагон.., вулиці Париж.., зібрали з гектар..
- 5 недалеко від ліск.., сторінки журнал.., довгого коридор..
- 6 сума сторін трикутник.., доїхали до Іртиш.., кабінет директор..
- 7 з останнього пароплав.., грального майданчик.., чорного ча..

Нескладне ЗНО

7.Закінчення -а у формі родового відмінка мають усі іменники в рядку

А Пирятин, відсоток, квадрат

Б трикутник, мітинг, атестат

В Краматорськ, Кавказ, Київ

Г радіус, гопак, синтез

Д монітор, водограй, Тернопіль

Нескладне ЗНО

8. Подвоєння приголосних відбувається у формі Ор.в. однини всіх слів рядка

А верф, паралель, подорож, мазь

Б пам'ять, сіль, велич, лазур

В вуаль, буденність, суміш, папороть

Г кров, заметіль, емаль, світлотінь

Д магістраль, ціль, мігрень, постель

Нескладне ЗНО

9. Подвоєння приголосних відбувається у формі Ор.в. однини всіх слів рядка

А міць, статъ, продаж

Б сталь, дріб, суміш

В поміч, сіль, доповідь

Г вісь, мить, ступінь

Д путь, річ, шампунь

Нескладне ЗНО

10. Закінчення -ю у формі орудного відмінка однини треба писати в усіх іменниках рядка

А папороть, лють, насип

Б бандероль, ступінь, путь

В радість, емаль, нежить

Г вісь, подорож, накип

Д ваніль, розкіш, мігрень

Нескладне ЗНО

11. Подвоєння приголосних відбувається у формі Ор. в. однини всіх слів рядка

А нежить

Б гордість

В кошеня

Г подорож

Д праматір

Нескладне ЗНО

12. Позначте рядок, у якому всі іменники мають форми однини і множини:

А дзеркало, колосся, дерево, космос

Б круча, мати, острів, програма

В слово, річка, листя, селище

Г ім'я, село, коріння, озеро

Д будинок, музика, далина, дорога